

Hjuleberg

– torpen och människorna

Av Gert Ahlqvist

Hjuleberg har ett intressant förflutet. I flera hundra år har godset ägts av två släkter, först Thott under sju generationer och sedan Lilliehöök under sex generationer. Ägarlängden omfattar också två ägare Puggaard, två generationer von Segebaden och – hittills – tre generationer Treschow.

På danska tiden från 1300-talet och fram till 1663 var ätten Thott knuten till Hjuleberg. Den förste i raden var Axel Pedersen Thott, f. 1360. Denne Thott var riksråd i Danmark och länsman på Värbergs fästning. Han var gift tre gånger och fick inte mindre än nio söner. Sönerna höll ihop, skaffade sig stora egendomar och inflytande både i Danmark och Sverige, men Hjuleberg blev den Thottska ättens huvudgård. Släktens inflytande kom att visa sig bli mycket intressant för Hjuleberg, inte minst vid tiden när Halland blev svenskt. Hjuleberg var ett av de adliga gods i Halland, som inte vår förste kung Karl X Gustav konfiskerade till svenska staten. Det var också Karl X Gustav som gav Hjuleberg patronatsrätt till Abilds kyrka. När näste kung, Karl XI, genomförde den stora reduktionen 1680 skonades Hjuleberg igen. Näste Thott på Hjuleberg blev sonen Åke Axelsson Thott, som för övrigt blev Sten Sture den äldre's svärfar. Vid de häftiga striderna mellan Sverige och Danmark skonades dock inte Hjuleberg, utan vid ett par tillfällen kom svenskarna dit och ödelade godset.

Ägare till Hjuleberg under svenska tiden

1658–1663 den siste av Thottska ätten, Karin Lykke, hon var med om att se till att Halland blev representerat med alla fyra stånden i Sveriges riksdag.

1663 kom Hjuleberg i ätten Lilliehööks ägo, den förste i raden var *Bengt Lilliehöök* (1612–1665). Han var Hallands förste landshövding 1658–1665. Han gifte sig med Anna Ekeblad (1626–1685).

Sonen *Johan Lilliehöök* f. 1652, dog 1697, 45 år gammal, g. m. Ingeborg Bonde, som dog 1683 i barnsäng.

Sonen *Bengt Lilliehöök* (1684–1727), dog vid 43 års ålder, g. 1709 m. Maria Kruse (1688–1728), 40 år vid sin bortgång. De var gifta i 18 år och efterlämnade tio minderåriga barn. Alla åtta sönerna blev officerare. Sonen Fredrik köpte Lindhult i Stafsing 1756.

Sonen *Hans Adolf Lilliehöök* (1718–1792), g. m. Elleonora von Blumenthal (1723–1780). De fick fyra barn, två döttrar dog ogifta på Knobesholm, över 70 år gamla. Sonen Carl blev ägare till Bjerrome säteri. Han dog 1820. Carl gick i borgen för Lagerkrantz på Sannarp. Lagerkrantz ville duellera med pistol i stället för att betala. Detta gick Carl med på men Lagerkrantz kom inte på avtalad tid och plats, varför Carl red upp till Sannarp och satte en pistolkula i ytterdörren.

Corps-de-logiet som fanns före den nuvarande stenborgen, vilken byggdes 1878, låg mellan gården och dammen öster om denna. Bild från Läns museet Varberg.

Sonen *Bengt Ludvig Lilliehöök* f. 1751, 60 år gammal gifte han sig med 20-åriga *Anna Lagerheim*. Bengt blev änklings efter 20 år, 1831. Han gästades 1821 av kung Karl XIV Johan. Kungen och hans sällskap kom ridande och i vagnar efter 50 hästar.

Sonen *Adolph Ludvig Lilliehöök* lämnade Hjuleberg 1851 och bosatte sig i Paris, där han också tidigare delvis bott.

I Lilliehöökiska gravkoret i Abilds kyrka står 25 kistor, av dessa är 14 barnkistor. Tre praktkistor är gjorda av koppar och i dessa ligger landshövding Bengt Lilliehöök, hans son Johan och dennes maka Ingeborg.

- 1851 Övertogs Hjuleberg av en fordringsägare, Christoffer Puggaard.
- 1860 Brodern, skeppsredaren Rudolf Puggaard (1818–1885). Det var han som byggde Borgen 1878. Han drunknade i främmande hamn. Änkan skänkte ett votivskepp till Abilds kyrka 1886.
- 1886 Ludvig von Segebaden.
- 1899 Sonen Gustaf von Segebaden.
- 1907 Niels Treschow (1881–1953) köpte Hjuleberg för 340 000 kronor jämte 60 000 kronor för djur, maskiner och redskap. Niels Treschow gifte sig 1910 med grevinnan Ragnhild Danneskiöld-Samsöe. De fick två barn: Gert (1913–1999), Mogens (1915–1992). Niels Treschow var son till adelsmannen Michael Treschow, f. 1848 på Fritzöhus i Norge. Han ägde Sannarp från 1872 till sin död 1919.

1953 Sonen Gert Treschow valde officersbanan och avgick som kapten i reserven, senare inspektor på Härkeberga innan han övertog Hjuleberg. Han gifte sig första gång 1942 med friherrinnan Ulla Wrangel von Brehmer f. 1919, andra gång 1953 med Nina Wessel f. 1917, tredje gång 1986 med Alice Marguerite von Kantzow f. 1921.

Barn i första äktenskapet: Michael f. 1943, civilingenjör, kapten i reserven, Henrik f. 1946, civilekonom, kapten i reserven. Barn i andra äktenskapet: Anders, f. 1953, civilekonom, kapten i reserven, Stephan f. 1956, civilekonom, kapten i reserven. Stephan äger torpet Brädden i Abild som fritidshus.

1990 Sonen Anders Treschow övertar Hjuleberg efter att drivit det ett antal år. Han är gift 1982 med Ann Olsson, f. 1955. legitimerad barnmorska. Barn: Michael f. 1983, Gabriel f. 1985, Nina f. 1987 och Gustaf f. 1991.

Enligt 1866 års jordebok uppskattades inkomsten av jordbruksdriften vid Hjulebergs gods till 11 344 riksdaler medan skogsintäkterna stannade vid 500 riksdaler. Hjulebergs gods har varit av stor ekonomisk och social betydelse för den omgivande bygden. Hela socknen, från kyrkan till torpen, har till stora delar, på sin tid, dominerats av Hjuleberg. Den skiftande bebyggelsen inom området visar på den sociala skillnad, som efterhand blev rådande i bygden.

Många fastigheter hade avyttrats före år 1900, fastigheter som låg utanför Abilds gränser men tillhörde Hjuleberg. Tidigare ägare till Hjuleberg, främst Ludvig Lilliehöök, förvärvade på 1830–40-talen området från Fjällalunda och ner till Vessige, vilket senare blev gårdarna Veneberg, Nygård, Eriksdal, Smedsgård med flera.

Näste ägare, Christoffer Puggaard, lade ytterligare mark utmed Ätrons dalgång under Hjuleberg. Marken i Ätrons dalgång var vid denna tid ouppodlad, men ägarna var fram-synta.

Dock skuldsatte sig Adolph Ludvig Lilliehöök hårt och intecknade sin egendom så kraftigt att han fick dra sig tillbaka 1851. Det var han som introducerade mörklingen på Hjuleberg, som kom att ge ett revolutionerande resultat, avkastningsmässigt, för grödorna. En av fordringsägarna, skeppsredare fil dr Christoffer Puggaard i Köpenhamn, köpte sedan Hjuleberg med kringliggande gårdar.

Bröderna Puggaard

Christoffer Puggaard och hans bror Rudolf Puggaard, som övertog egendomen 1860, var framgångsrika godsägare men lämnade Hjuleberg efter Rudolfs död.

Det var Rudolf Puggaard som uppförde nuvarande huvudbyggnad 1878 efter ritning av danske arkitekten Thorvald Bindesböll, som endast ritat en byggnad till i Sverige, Mostorps slott. Borgen på Hjuleberg är byggd i anglo-normandisk medeltidsstil med inslag av nygotik.

Det var under denna tid som torpsystemet blomstrade. Antalet torp ökade, inte minst i Ätrons dalgång i Årstad och Vessige socknar. Enligt torpkontrakten skulle åkern dikas, mörklas och göras brukbar. Växelbruk infördes på torpen, ett cirkulationssystem mellan åkerbitarna, som fortfarande används inom jordbruket. Torparen var skyldig att nyodla mark, som en gång skulle återbördas till godset eller säljas.

I ett torpkontrakt kunde följande läsas: marken skulle delas in i åtta lika stora rutor,

Rudolf Puggaard

Ludvig von Segebaden

både öppen som odlingsbar för att skötas i cirkulationssystem. Trädesskiftet skulle täckdikas, godsägaren försåg honom med rör. Torparen skulle årligen mörkla trädesskiftet, för detta fick han fem riksdaler per tunnland om det påkördes minst 300 kubikalnar mörkel.

Ludvig von Segebaden

1886 blev Ludvig von Segebaden från Mostorp ägare till Hjuleberg.

1895 inrättade Ludvig von Segebaden en fond, "Ludvig von Segebadens fond för ålderstigna arbetare vid Hjuleberg, med ett kapital av 40 000 kronor till premie åt manliga och kvinnliga arbetare det vill säga ladufogdar, statdrängar, torpare och andra tjänare som innehaft årstjenst eller torplägenhet samt troget, ärligt och med flit tjänat under en tidsföljd av minst femton år vid Hjuleberg eller Wenebergs gårdar med underlydande hemman och lägenheter inom Abild och Wessige socknar och derjemte vid inträdet i pensionsålder äro vid någon af nämnda egendomar anställda och mantalsskrivna."

Följande är ett axplock ur Reglementet till fonden, som är omfattande skrivet:

"För att kunna erhålla penningar ur fonden måste arbetarna utom tjänstetiden femton år hafva uppnått en ålder af männen sextiofem år och kvinnorna sextioåttå år.

Direktionen för denna fonds förvaltning skall bestå af fem personer, nemligen kyrkoherdarna i Abild, Wessige och Årstads församlingar samt ordföranden uti Abilds och Wessiges kommunalnämnder.

Premiebeloppet bestämmes till etthundrafemtio kronor för män och etthundra kronor för kvinnor. Derest Direktionen med hänsyn till fondens tillväxt och antal af premietagare finnes sådant kunna ske, eger Direktionen besluta om höjning eller sänkning af premierna. Vid sänkning börande Direktionen städse behjärtligen statdrängarnas vanligen

mindre lyckliga lott och förty söka bereda åldersstigna sådana understöd ur fonden framför jordtorpare. Fondens originalhandlingar böra förvaras å Hjuleberg i det der befintliga brandfria kassavalv inom kassaskåp eller kassakista med två olika lås och skall två olika Direktionsledamöter, deraf en kyrkoherde och en kommunalnämndsordförande, förvara var sin nyckel till de olika låsen.

Sedan jag aflidit, må Direktionen derest frågor varit före vid två sammanträden med minst en månad mellantid ega enstämmigt göra de förändringar i, och tillägg till detta reglemente, som Direktionen pröfvar vara högst nödiga och nyttiga, dock ej beträffande bestämmelsen att Direktionen icke må njuta ersättning för sitt besvär.

Mostorp den 4 februari 1895

Ludvig von Segebaden.”

Denna fond lever kvar in på 2000-talet, men har arbetats om flera gånger för att anpassas bättre till tiden. (40 000 kronor 1895 motsvarade cirka två miljoner kronor år 2002.)

Syn av husbeståndet 1898

1898, när Ludvig von Segebaden säljer Hjuleberg till sonen Gustaf, görs syn på alla byggnaderna på Hjuleberg och på alla torpen. Synenämnden bestod av nämndemännen Albert Henriksson, C J Carlsson och byggmästare A P Abrahamsson.

Ett axplock ur syneprotokollet kan kanske vara av intresse:

Häststallet, av sten, 80 alnar (48 m) långt och 17 alnar (10,2 m) brett, innehållande spiltplats för 38 hästar och 2 fölkättar.

Koladugården, av sten, 120 alnar (72 m) lång och 30 alnar (18 m) bred, med plats för 204 klavbundna djur.

Östra och västra loglängan, av sten, vardera 80 alnar (48 m) långa och 30 alnar (18 m) breda.

Stathuset, byggt av sten, täckt med stickor liksom också de tidigare nämnda husen, 55,5 alnar (33,3 m) långt och 21 alnar (12,6 m) brett, innehållande 12 rum, 2 kök, 3 förstugor och 20 fönster.

Mejeribyggnaden, av sten, 53 alnar (31,8 m) lång och 16,25 alnar (9,75 m) bred, inredd med 3 boningsrum, kök och 3 vindsrum. Mejeriet används inte för tillfället.

Lilla magasinet, av sten, 79,5 alnar (47,7 m) långt och 17 alnar (10,2 m) brett, en tillbyggnad i vinkel som är 20,25 alnar (12,15 m) lång och 11 alnar (6,6 m) bred, inredd till vagnsport, ostkällare, svinhus med 16 kättar samt magasin på övre våningen.

Stathus för överryktaren, Ängakärr, byggt i skiftesverk, 12,5 alnar (7,5 m) långt och 11 alnar (6,6 m) brett, inrett till 2 rum och kök.

Svinryktarbostaden, av timmer och täckt med halm, 30,5 alnar (18,3 m) lång och 9 alnar (5,4 m) bred, förfallen och ej värd att reparera.

Brygghuset i skiftesverk, 35 alnar (21 m) långt och 13,25 alnar (7,95 m) brett, inrett till brygghus och snickarbod.

Redskapshus, av sten, 33,5 alnar (20,1 m) långt och 15,5 alnar (9,3 m) brett, utan inredning.

Kvarnen, trähus, 18,5 alnar (11,1 m) långt och 12 alnar (7,2 m) brett, kvarn med turbin och 2 sammalsstenar, vid västra sidan uppfört ett skjul för plank och vedsåg.

Äldsta huset på Hjuleberg, gamla magasinet från 1735.

Stora magasinet, av sten, 50 alnar (30 m) långt och 20,5 alnar (12,3 m) brett, inrett till magasin med 3 loft. Detta är det äldsta huset på Hjuleberg, från 1735, och liksom de övriga ekonomihusen byggt i sten.

Torfströladan, av trä, korsvirke utan inredning, 28,5 alnar (17,1 m) lång och 8,5 alnar (5,1 m) bred.

Borgen. Vid syn av borgen befanns alla ytterväggarna invändigt angripna av fukt samt delvis väggarna mellan rummen. "Hela södra sidan å andra våningen, med undantag af biljardrummet, voro väggarna invändigt klädda med panelbrädor, antagligen för att hindra fuktens framträdande. I nordvästra gavelrummet i nedre våningen voro panelbräderna alldeles förstörda af fukt. Gipstaken i tre rum delvis nedstörtade på grund af fuktighet." Borgen var då 20 år gammal.

Vid besiktningen framkom att reparationskostnaderna för alla hus på Hjuleberg och husen på 40 torp belöpte sig på 14 462,60 kronor. Besiktningsmännen gjorde en anmärkning angående torpen: "Å alla torpen med undantag af Pilagård, Holmia och Stora Hallstorp var ladugårdsinredningen mycket bristfällig samt till och med delvis saknades." Tre av torpen har en utförligare byggnadsinventering i samband med dokumentationen av torpen, Brädden, Nygranna och Kamper.

Tre generationer Treschow

I köpet 1907 ingick inte bara torpen som låg i Abilds socken. Gårdar och markområden i Vessige socken tillhörde också Hjuleberg vid denna tid. Under åren 1933–53 sambrukade Niels Treschow Sannarp och Hjuleberg.

Niels Treschow

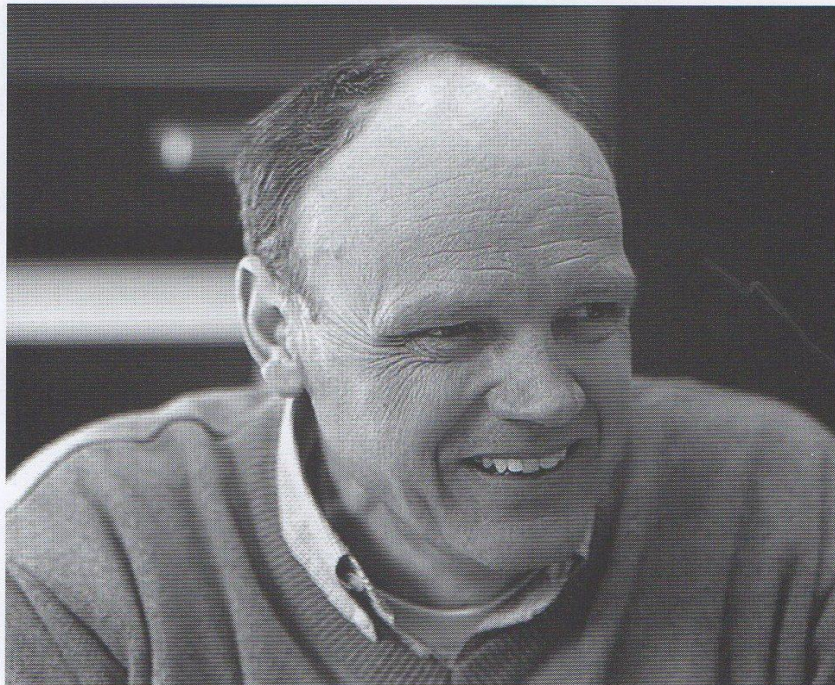
Gert Treschow

Familjen Treschow har under sina 100 år på Hjuleberg, målmedvetet arbetat för att ligga steget före i utvecklingen, inte minst när det gäller skogen. Niels Treschow insåg värdet och möjligheten för ett skogsbruk. Snart hade han planterat en halv miljon granplanter. Niels etablerade en mejerirörelse på Hjuleberg med stor framgång. Han byggde elverk nedom dammen och i denna och i ett antal nyanlagda dammar odlades karp. En fisk, som bland annat, exporterades levande till Tyskland.

När sonen Gert Treschow tog över 1953 var han inte sen att förvalta arvet. Han var också mycket intresserad och engagerad i skogen. Det fanns fortfarande områden med lågproduktiv skog som han ersatte med gran. Det blev också granplantering på den sämsta åkermarken. Gert hade många uppdrag och kontakter både på skogs- och jordbruksområdet. Detta gav många värdefulla impulser som omsattes på Hjuleberg. Gert förmedlade även värdefulla idéer till andra. Granförsök lades på Hjuleberg, tack vare Gerts intresse. Detta resulterade bland annat i att "Hjulebergsggranen" blev den bäst lämpade sorten för Hjuleberg, framför provenienser från bland annat Polen och Tyskland. Gerts kunskap och engagemang innebar, att han satte Hjuleberg på kartan, främst när det gällde skogsbruket.

Gert Treschows filosofi inom detta område var speciell, men bärande. Han menade, att skog inte skulle i första hand avverkas av ekonomiska skäl, utan att det biologiska tänkandet skulle styra. "Sköter man skogen utifrån biologiskt riktiga ramar, så kommer ekonomin som en följd av detta". Gert fortsatte att vårda skogen till en mönsterskog och för detta fick han flera utmärkelser som han var stolt över, bland annat Silverkvisten. Vid jakter eller middagar var alltid en skogstur med bil inplanerad. Septemberstormen 1969 gav stora bekymmer, Gert blev snart på det klara med att 20 års planering var spolerad.

Gert var också mån om det estetiska. Han ville ha snyggt omkring sig, ett kullblåst träd fick inte ligga länge och skräpa. Detta har på ett påtagligt sätt smittat av sig till sonen Anders. "Ordning och reda stimulerar till en god skogshållning."

Anders Treschow

Även jordbruket engagerade Gert. Han gjorde inga större investeringar på det området, men följde med intresse utvecklingen. Gert Treschow gick mycket i sin faders fotspår. De 3 000 rhododendronbuskar som Niels planterat i början av 1900-talet, kompletterade Gert sedan, där det var lämpligt att plantera fler.

Sonen Anders är nu tredje generationen Treschow på Hjuleberg. Han har med samma iver och effektivitet som sina företrädare tagit sig an att sköta Hjuleberg. Detta gör han samtidigt som han visar stort engagemang både i Abilds församling och Falkenbergs kommun.

Anders fick uppleva en storm som var ännu värre än den hans far upplevde. Stormen den 8 januari 2005 spolierade vad tre generationer hade byggt upp. Stormen slog i stort sett omkull det mesta av den äldre skogen på Hjuleberg. Ett mått på katastrofen kan vara att virket fyllde bortåt 3 000 timmerbilslas. Anders tog sig an situationen med fattning. Han fick snabbt igång uppröjningsarbetet och kom också fort igång med plantering av de hundratusentals plantor som skulle sättas.

Från frälsegårdar till torpsystem

Att sitta på en frälsegård hade en högre status än att vara torppare. Frälsebonden gjorde inte dagsverken och satt säker om han skötte sig, men han fick i allmänhet betala tionde, en avgift, i detta fallet till Hjuleberg. Avgiften var en tiondel av skördens och boskaps-skötselns avkastning. Tiondet infördes i Sverige på 1100-talet och avskaffades med något undantag 1862.

Före 1839 fanns det på Hjuleberg 56 tunnland åker under eget bruk, resten tillhörde frälsegårdarna i Abild, Årstad och Vessige socknar.

1839 avhystes alla frälsebönder, 34 stycken, och de flesta av deras gårdar revs genast ner till grunden. Böndernas mark införlivades med herrgården, som nu fick cirka 800 tunnland att bruka. Det fick nu byggas många och stora ekonomihus på huvudgården

på grund av denna arealökningen. 1843 inträffade så en mordbrand och de flesta husen brann ner. Detta innebär att de hus vi ser i dag är byggda på 1840-talet. En särskild artikel om mordbranden finns att läsa längre fram i boken.

På Hjuleberg har funnits torp i cirka 300 år, men de flesta torpen blev exakt 100 år, mellan 1839–1939. Endast tre torp från 1600-talet var kvar till 1939, då torpsystemet avvecklades. Torparen var för herrgården en viktig arbetskraft genom dagsverksskyldigheten.

Det blev säkert mycket bekymmer, när man skulle bryta upp som frälsebonde. Skulle man fortsätta som torpare eller söka sig utkomst på annat sätt? De flesta sökte sig till andra delar av Halland. Många lyckades få nya bondgårdar eller torp på annat håll. De som blev kvar hade ofta många barn och var tvingade att sätta sig som torpare eller statare. Många nya torpare kom från Västergötland och Skåne.

Vid torpinförandet 1839 placerades torpen i kanterna med i allmänhet mellan fem och 15 tunnland jord, torpstugorna byggdes efter ritning, vilket betydde att många boningshus på torpen fick samma utförande. I en by, Hallstorp, fick frälsegårdarna vara kvar till 1854, vilket innebär att torptiden för torparna i Hallstorps by blev 15 år kortare än för de flesta andra av torpen under Hjuleberg.

På Hjulebergs ägor fanns två områden med beteckningen by. Det var Abilds och Hallstorps byar. I Abilds by fanns omkring 20 torp och i Hallstorps tiotalet torp. Genom torpsystemet "sprängdes" inte dessa byar, eftersom de genom Hjulebergs ägande låg utanför lagaskiftesbestämmelsen.

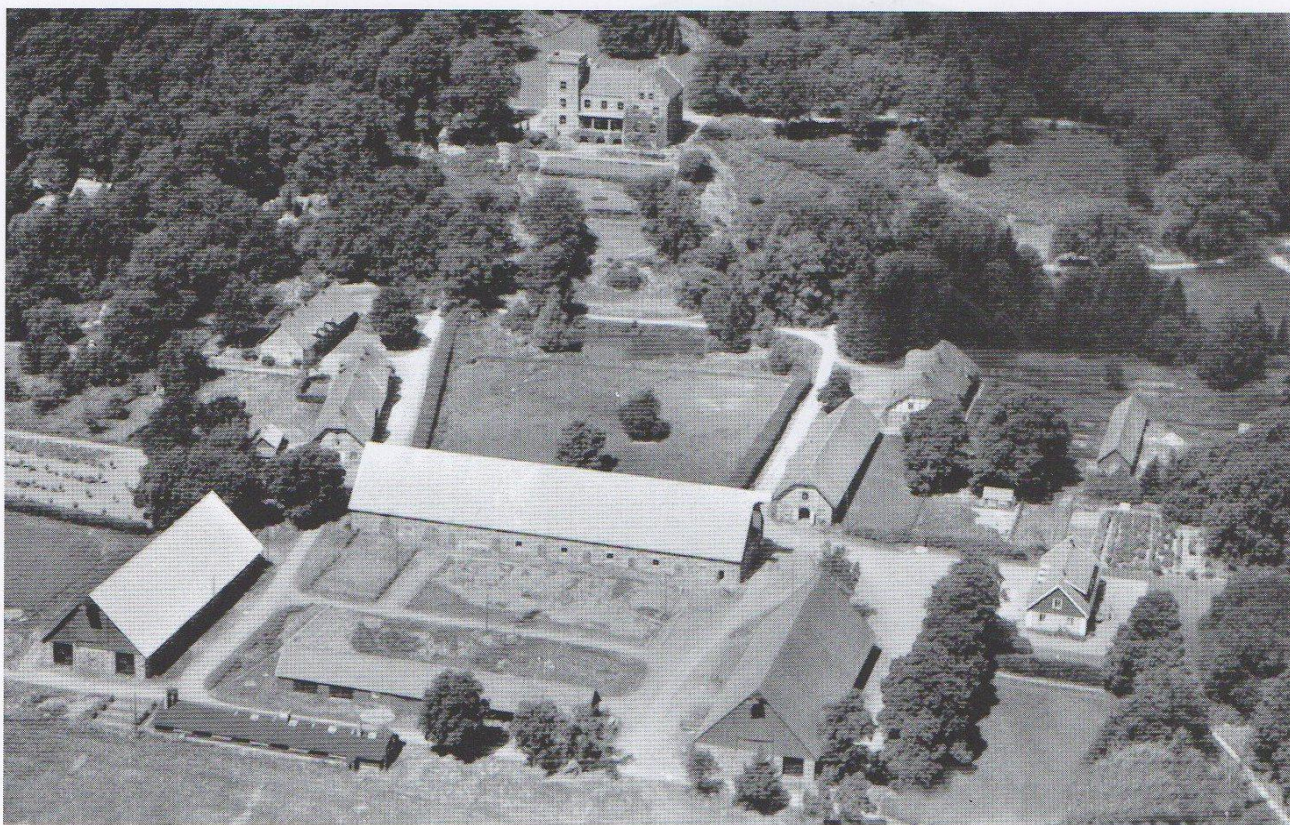
1939, när torpsystemet upphörde, såldes några torp som låg långt från huvudgården till ett pris mellan 12 000 och 18 000 kronor, dessa låg på gränsen mot Vessige socken.

Johannes Larsson (1842–1925)

I historiebeskrivningen om Hjuleberg och torpen kommer man ofta i kontakt med en person som kom att betyda mycket för torphistorien och livet på Hjuleberg. Han hette Johannes Larsson, och hans föräldrar, barn och barnbarn verkade på Hjuleberg och på elva olika torp, fyra i byn Hallstorp, samt på Holmia, Kullen, Vallen, Brogård, Nygranna, Ekelund och inte minst Tingvad vid Abilds by. Det var det torp som gav Johannes "klägenamnet" "Tingvån". (*Hans släktskap med människorna markeras med kursiv stil.*)

Föräldrarna flyttade till Tingvad 1847 efter att tidigare innehaft torpet Bäckagård (1). Det var i Tingvad Johannes blev faderlös vid tolv års ålder. Det blev för honom som för så många andra fattiga backstugu- och torparbarn att i tidig ålder försöka tjäna lite till livets uppehälle. Johannes fick nu så gott som dagligen gå fram till Hjuleberg, cirka två kilometers väg, och där delta i det arbete en liten pojke kunde klara. Så snart krafterna tillät var det till att övergå till kördräng. På detta vis försörjde han sin moder och sina mindre syskon.

Redan i 18 års ålder tog Johannes stat på Hjuleberg och hade det hushåll som förekom på statarens tid. I Johannes fall slog han sig samman med fyra ungar, (ogifta statkarlar). De anställde en så kallad "stata", en kvinna som skötte det gemensamma hushållet för dessa drängar, vilka var för sig hade stat, bestående av bostad, spannmål, potatis och mjölk. Drängarnas stat togs om hand av statan medan varje dräng för sig skaffade "delikatesser" som smör, ost, kaffe efter egen råd och önskan, ett synnerligen invecklat hushållssystem. Exempelvis åts bröd, fläsk, gröt och potatis gemensamt, medan speceri-

Flygfoto över Hjuleberg i mitten av 1900-talet.

erna, som anskaffades av varje dräng för sig, förvarades i var sitt särskilt matskåp. Statan skulle baka brödet, laga maten och säga till när det började ta slut i något enskilt skåp, hålla rent så gott det gick samt lappa kläder. Man hade en gemensam hushållsgris som statan fick passa och utfodra.

För sitt husmodersarbete erhöll hon husrum, maten samt något i kontanter, vilket med lika delar tillsköts av drängarna. I detta fall var årslönen till statan 15 kronor. Detta kan låta lite, men från denna tid finns uppgifter att en piglön var 10 kronor för ett år samt en del naturaförmåner som en särk, ett skålpund (425 gram) ull, ett skålpund lin och kanske något mer. Statkarlarna hade varierande lön, beroende på vederbörandes energi, storlek och arbetsförmåga. Det kunde röra sig om mellan 50 och 60 kronor per år. Staten var dock lik för alla.

Inom detta hushåll förekom en del inbördes överenskommelser och bestämmelser. Sålunda skulle de manliga i tur och ordning varje kväll under en vecka hämta in och skala potatis för nästa dags gemensamma middagsmål. Johannes berättar att det fanns en som hette Christian Kråke, som alltid, i stället för att uträtta sitt potatisskalningsarbete på kvällen innan, uppsköt detta tills på morgonen samma dag, som potatisen skulle användas. Då steg han upp en timma före de andra, hämtade potatisen och skalade middagens potatis. På frågan varför han väntade till morgonen, blev svaret, "Om jag dött i natt, vem tackar mig då för att jag skalat potatisen till er".

På detta sätt försörjde Johannes sin moder och mindre syskon till sin moders död 1868. Efter åren som statare gifte sig Johannes Larsson 1870 och blev torpare på Hagalyckan (3) i byn Hallstorp.